

ХЕРСОНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН, УПРАВЛІННЯ І
БІЗНЕСУ
КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ, ПІДПРИЄМНИЦТВА ТА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

та тематика контрольних робіт для студентів заочної форми навчання

з дисципліни «ЕКОНОМІКА (ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ)»

для студентів	3 курсу , 2 курсу зі скороченим терміном навчання
підготовки	першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
галузі знань	17 – Електроніка, автоматизація та електронні комунікації
спеціальності	174 – Автоматизація, комп'ютерно-інтегровані технології та робототехніка
освітньо-професійної програми	Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології
факультету	Інженерії та транспорту

Методичні рекомендації та тематика контрольних робіт для студентів заочної форми навчання з дисципліни «Економіка (за професійним спрямуванням)» підготовки фахівців на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти спеціальності 174 – Автоматизація, комп'ютерно-інтегровані технології та робототехніка

РОЗРОБНИКИ: Мешкова-Кравченко Н.В., старший викладач кафедри економіки, підприємництва та економічної безпеки.

Рецензент: Олійник Н.М., доцент кафедри економіки, підприємництва та економічної безпеки, к.т.н., доцент.

Затверджено на засіданні кафедри економіки, підприємництва та економічної безпеки

Протокол № __1__ від «__28__» __08__ 2025 року

Завідувач кафедри

Наталія ШАНДОВА

УЗГОДЖЕНО:

З НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИМ ВІДДІЛОМ

Реєстраційний номер 64/031-01.09.2025

ЗМІСТ

	с.
1. Мета навчальної дисципліни	4
2. Програма навчальної дисципліни	4
3. Структура навчальної дисципліни	5
4. Контроль знань студентів	6
5. Мета та вимоги до виконання контрольної роботи з дисципліни	6
6. Завдання контрольної роботи з дисципліни	7
7. Методичні рекомендації до виконання практичної частини контрольної роботи	10
8. Рекомендована література	25

1. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою навчальної дисципліни «Економіка (за професійним спрямуванням)» є формування у здобувачів вищої освіти розуміння економічного механізму функціонування суб'єктів господарювання, здатності виконувати економічні розрахунки для прийняття обґрунтованих рішень.

2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Основи та ресурсне забезпечення діяльності суб'єктів господарювання

Тема 1. Суб'єкти господарювання в системі соціально-ринкової економіки.

Сутність суб'єкт господарювання. Види та напрями діяльності суб'єктів господарювання. Класифікація суб'єктів господарювання. Характеристика організаційно-правових форм юридичних осіб. Об'єднання юридичних осіб.

Тема 2. Дослідження ринкового середовища. Бізнес-модель.

Маркетингові дослідження як основа успішної комерційної діяльності. Макро та мікросередовище суб'єкта господарювання. Сутність та види бізнес-моделей. Розробка бізнес-моделі.

Тема 3. Техніко-технологічна база виробництва.

Характеристика техніко-технологічної бази виробництва. Виробнича потужність. Сутність, класифікація і структура основних засобів. Методи оцінки основних засобів. Відтворення основних засобів. Знос і амортизація основних засобів. Система показників та шляхи підвищення ефективності використання основних засобів.

Тема 4. Персонал та оплата праці.

Кадрова політика. Класифікація персоналу. Визначення чисельності працівників. Продуктивність праці персоналу. Соціально-економічна сутність заробітної плати. Форми і системи оплати праці. Тарифна система оплати праці. Особливості організації оплати праці в сучасних умовах.

Змістовий модуль 2. Результативність та безпека функціонування суб'єкта господарювання

Тема 5. Витрати. Цінова політика суб'єкта господарювання..

Характеристика витрат, їх класифікація. Кошторис витрат. Калькулювання собівартості продукції. Управління витратами на підприємстві. Сутність ціни та види цін. Цінова політика суб'єкта господарювання.

Тема 6. Фінансово-економічні результати, ефективність діяльності та конкурентоспроможність суб'єкта господарювання.

Доход суб'єкта господарювання та джерела його формування. Прибуток: сутність, формування, використання. Система показників рентабельності та методика їх визначення. Ефективність діяльності підприємства. Конкурентоспроможність продукції і суб'єкта господарювання.

Тема 7. Інноваційно-інвестиційні проєкти. Економічна безпека суб'єкта господарювання.

Зміст інноваційної діяльності, форми її інвестування. Поняття інвестиційного та інноваційного проєктів. Методи і способи оцінки ефективності інноваційно-інвестиційних проєктів. Сутність та складові економічної безпеки суб'єкта господарювання.

3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви тем згідно освітньої програми	Кількість годин				
	заочна форма				
	Усього	у тому числі			
		Лекції	Практичні	Лабораторні	Самостійна
Змістовий модуль 1. Основи та ресурсне забезпечення діяльності суб'єкта господарювання					
Тема 1. Суб'єкти господарювання в системі соціально-ринкової економіки	8	2			6
Тема 2. Дослідження ринкового середовища. Бізнес-модель.	9	2			7
Тема 3. Техніко-технологічна база виробництва	10		1		9
Тема 4. Персонал та оплата праці	8		1		7
Разом за змістовим модулем 1	35	4	2		29
Змістовий модуль 2. Результативність та безпека функціонування суб'єкта господарювання					
Тема 5. Витрати. Цінова політика суб'єкта господарювання.	10	1			9
Тема 6. Фінансово-економічні результати, ефективність діяльності та конкурентоспроможність суб'єкта господарювання	10	1			9
Тема 7. Інноваційно-інвестиційні проекти. Економічна безпека суб'єкта господарювання	15		2		13
Разом за змістовим модулем 2	35	2	2		31
Контрольна робота (ЗФН)	20				20
Усього годин	90	6	4		80

4. КОНТРОЛЬ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ

Оцінювання знань студентів заочної форми навчання здійснюється на основі результатів виконання і захисту контрольної роботи та заліку - за 100-бальною шкалою.

Схема нарахування балів, які отримують студенти заочної форми навчання з навчальної дисципліни

№ з/п	Вид навчальної діяльності студента	Сума балів
1.	Виконання контрольної роботи	15
2.	Захист контрольної роботи	25
	Поточна успішність (всього)	40
	Залік	60
	Всього балів	100

Шкала оцінювання за ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності/Local grade	Оцінка ЄКТС/ ECTS grade		Оцінка за національною шкалою/ National grade
90 – 100	A	Excellent	Зараховано/Passed
82-89	B	Good	
74-81	C		
64-73	D	Satisfactory	
60-63	E		
35-59	FX	Fail	Не зараховано/Fail
1-34	F		

5. МЕТА ТА ВИМОГИ ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Навчальним планом передбачено виконання контрольної роботи, яка повинна не тільки забезпечити контроль самостійної роботи студента, але і допомогти йому ознайомиться з методикою ряду економічних розрахунків.

Мета виконання контрольної роботи - поглиблення і закріплення теоретичних знань, придбання практичних навичок і їх застосування для рішення управлінських задач.

Студент виконує роботу, вибираючи варіант за першою літерою прізвища.

Вибір номера варіанта контрольної роботи

№ варіанта	Перша буква прізвища
№ 1	А, Б
№ 2	В, Г
№ 3	Д, Е, Є, Ж
№ 4	З, І, К
№ 5	Л, М
№ 6	Н, О, П
№ 7	Р, С, Т
№ 8	У, Ф, Х
№ 9	Ц, Ч, Ш
№ 10	Щ, Ю, Я

Контрольна робота складається з двох частин: теоретичної і практичної.

У теоретичній частині студент повинен показати знання теоретичних основ тем, що викладаються, освітлюючи теорію питання на основі вивчення і узагальнення економічної і спеціальної літератури, рішень законодавчих і виконавчих органів.

Найбільш наочно і переконливо виглядає та робота, яка ілюструється таблицями, схемами, діаграмами з конкретними даними.

У практичній частині потрібно навести рішення задач. При цьому необхідно привести формулу для розрахунку з розшифровкою буквених позначень і вказівкою одиниць вимірювання. Після цього, підставивши числові значення, розрахувати. Зробити висновки.

Робота повинна бути оформлена акуратно, мати титульний лист. При виконанні роботи потрібно виділяти заголовки питань, що висвітлюються. Сторінки пронумерувати.

Доцільно цифрові дані звести в таблиці, оформити у вигляді схем і графіків. При цьому таблиці повинні бути обов'язково пронумеровані і озаглавлені. Графічний і табличний матеріал

повинен бути оформлений відповідно до методичних рекомендацій по оформленню текстових документів.

Список використаної літератури приводиться в кінці роботи в алфавітному порядку. Оформлення згідно з вимогами нормативних документів. При посиланні на джерело в роботі вказується порядковий номер в переліку використаної літератури.

Виконана робота представляється студентом на рецензування у встановлені терміни. Якщо робота не зарахована, то після виправлення помилок з урахуванням усіх зауважень рецензента студент знов подає на рецензування.

Контрольна роботи, виконана за варіантом, що не відповідає першій літері прізвища, повертається студенту без розгляду.

Робота зараховується за результатами співбесіди з викладачем.

6. ЗАВДАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ З ДИСЦИПЛІНИ

ВАРІАНТ 1

Теоретична частина

1. Види та напрями діяльності суб'єктів господарювання.
2. Система показників ефективності використання основних засобів

Практична частина

Задача.

Передбачуваний чистий прибуток за роками життєвого циклу товару: 1-й рік – 5 тис. грн., 2-й рік – 62 тис. грн., 3-й рік – 36 тис. грн., 4-й рік – 15 тис. грн. щорічні амортизаційні відрахування 8 тис. грн. Ставка дисконту 15%. Розрахувати чистий дисконтований дохід, індекс дохідності і термін окупності проекту розробки нового товару, якщо початкові інвестиції 69 тис. грн.

ВАРІАНТ 2

Теоретична частина

1. Характеристика організаційно-правових форм юридичних осіб
2. Доход суб'єкта господарювання та джерела його формування.

Практична частина

Задача.

Підприємство розробило виробничу програму в розмірі 48 тис. одиниць продукції. Норма часу на виготовлення одиниці продукції 1 година 30 хвилин. При плануванні балансу робочого часу за рік слід використати такі дані: календарних днів 365, 104 вихідних дні, 10 святкових днів, 42 дні чергової відпустки, 2 дні хвороби, 2 дні – інші невиходи з поважних причин. Тривалість робочої зміни – 8 год. Визначити календарний, номінальний та ефективний фонд робочого часу працівника і планову чисельність основних робітників.

ВАРІАНТ 3

Теоретична частина

1. Мікросередовище суб'єкта господарювання.
2. Методи ціноутворення.

*Практична частина*Задача.

Визначити відсоток зростання продуктивності праці в плановому періоді в порівнянні із звітним, якщо передбачається зростання обсягу виробництва на 11%, а чисельність працюючих зменшиться на 5 осіб. У звітному періоді обсяг товарної продукції 25687 тис. грн., а чисельність працюючих 1282 осіб.

ВАРІАНТ 4*Теоретична частина*

1. Макросередовище суб'єкта господарювання.
2. Кошторис витрат.

*Практична частина*Задача .

Керівництво підприємства планує ввести нову машину, вартість якої разом з монтажем 38 тис. грн., ліквідаційна вартість рівна 1 тис. грн., термін експлуатації 5 років. Впровадження машини забезпечить грошовий потік 16 тис. грн. щорічно на протязі 5 років експлуатації. Необхідно врахувати, що в четвертому році додатково планується ремонт вартістю 3 тис. грн. Ставка дисконту 10%. Визначити чистий дисконтований дохід.

ВАРІАНТ 5*Теоретична частина*

1. Визначення чисельності працівників
2. Калькулювання продукції.

*Практична частина*Задача 1.

Необхідно обрати кращий з двох запропонованих варіант інвестування за індексом дохідності та періодом окупності. Для здійснення процесу дисконтування прийнята процентна ставка 15%

Таблиця

Вихідна інформація

Показники	Варіант 1	Варіант 2
1. Сума інвестицій, тис. грн.	800	600
2. Період реалізації проекту, роки	4	4
3. Грошові потоки, які очікуються від реалізації проекту за роками		
перший	300	500
другий	400	600
третій	600	600
четвертий	700	200
Разом за чотири роки	2000	1900

ВАРІАНТ 6*Теоретична частина*

1. Продуктивність праці персоналу
2. Оцінка ефективності інвестиційних проєктів

Практична частина

Задача.

Вартість основних засобів на початок року складала 4200 тис. грн. Протягом року були введені основні засоби в лютому на суму 50 тис. грн., у травні на суму 40 тис. грн., у серпні на суму 20 тис. грн.; вибули основні засоби в травні на суму 4 тис. грн., у листопаді на суму 8 тис. грн. Визначити середньорічну вартість основних засобів, а також коефіцієнти вибуття, оновлення і приросту основних засобів.

ВАРІАНТ 7

Теоретична частина

1. Погодинна система оплати праці.
2. Показники рентабельності

Практична частина

Задача.

Визначити показники екстенсивного, інтенсивного та інтегрального використання устаткування. Фактична продуктивність одиниці устаткування - 12 одиниць продукції в годину, нормативна - 15 одиниць продукції в годину. Фактично відпрацьований час за рік одиницею устаткування – 3190 годин. Календарних днів у році – 365, вихідних і святкових днів – 108. Режим роботи двозмінний, тривалість зміни 8 годин. Втрати робочого часу на плановий ремонт устаткування – 12% від режимного фонду часу.

ВАРІАНТ 8

Теоретична частина

1. Відрядна система оплати праці
2. Формування і використання прибутку

Практична частина

Задача.

Визначити фактичну рентабельність продукції та її зміну в порівнянні з плановою по кожному виду виробів та в цілому по продукції.

Таблиця

Планові показники

Показники	Виріб X	Виріб Y
Обсяг випуску та реалізації, штук	600	900
Ціна одного виробу, грн.	125	85
Собівартість виробу, грн.	105	75

Протягом року підприємство досягло зниження собівартості продукції по виробу X на 5 %, по виробу Y на 3%. Оптова ціна по кожному виду виробів зросла на 4 %. Фактичний обсяг випуску та реалізації склав по виробу X – 630 штук, по виробу Y – 890 штук.

ВАРІАНТ 9*Теоретична частина*

1. Сутність, класифікація і структура основних засобів
2. Система показників ефективності діяльності підприємства

*Практична частина*Задача.

Визначити середньорічну виробничу потужність і потужність на кінець року. Виробнича потужність на початок планового року - 728 тис. грн. Протягом планового року планується приріст потужності за рахунок реконструкції на 230 тис. грн. із введенням з 1 червня й за рахунок введення нових потужностей на 175 тис. грн. з 1 липня. Внаслідок зносу устаткування частина виробничої потужності вибуває: з 1 травня на суму 54 тис. грн., з 1 грудня на суму 20 тис. грн.

ВАРІАНТ 10*Теоретична частина*

1. Поняття, види виробничої потужності підприємства.
2. Сутність економічної безпеки суб'єктів господарювання

*Практична частина*Задача.

На підприємстві планується економія матеріалів за рахунок зниження їхніх норм витрати на 7% і за рахунок зниження цін на 2%. У звітному періоді собівартість складала 80 тис. грн., витрати на сировину й матеріали 53 тис. грн. Обсяг виробництва передбачається збільшити на 6% , при рості постійних витрат на 2%. Постійні витрати в структурі собівартості становлять 30%. Визначте вплив зазначених факторів на собівартість продукції й економію, отриману в результаті реалізації даних заходів.

6. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ ПРАКТИЧНОЇ ЧАСТИНИ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ.

ТЕМА. ТЕХНІКО-ТЕХНОЛОГІЧНА БАЗА ВИРОБНИЦТВА

Виробнича потужність (ПТ) залежить від ефективного фонду часу роботи устаткування і його продуктивності в одиницю часу:

$$ПТ = Теф \times Пу ,$$

де Пу - продуктивність в одиницю часу.

Виробнича потужність ливарного, формувального, складального і подібних їм цехів (дільниць) залежить, як правило, від пропускнуєї спроможності наявних виробничих площ цих цехів (ділянок) і рівня їх використання.

$$ПТ = \frac{S \times Теф}{м - \varepsilon} ,$$

де S – корисна площа цеху, м²;

Тэф – ефективний фонд часу використання виробничої площі цеху, годин;

м-г – кількість квадратних метро-годин, необхідних для виготовлення (складання, формування і т.д.) одиниці продукції;

Враховуючи зміну кількості устаткування за період, знаходять середньорічну потужність за формулою:

$$ПТ_{cp} = K_{cp} \times D_p \times T_{зм} \times K_{зм} \times K_{py} \times П_в,$$

де $П_{cp}$ - середньорічна виробнича потужність цеху, деталей;

K_{cp} - середньорічна кількість верстатів;

D_p - число робочих днів;

$T_{зм}$ - тривалість зміни, год.;

$K_{зм}$ - коефіцієнт змінності;

K_{py} - коефіцієнт робочого устаткування;

$П_в$ - продуктивність верстату, деталей за годину.

$$K_{cp} = K_{np} + K_{вв} \times \frac{n_1}{12} - K_{вив} \times \frac{n_2}{12},$$

де K_{np} - кількість верстатів на початок року;

$K_{вв}$ - кількість введених верстатів;

$K_{вив}$ - кількість виведених верстатів;

n_1 - число місяців роботи введених верстатів до кінця року;

n_2 - число місяців не роботи виведених верстатів до кінця року.

$$K_{py} = 1 - \frac{a}{100},$$

де a - регламентований відсоток простоїв на ремонт устаткування,

$$K_{вн(пл)} = \frac{B_{пл}}{ПТ_{cp}}, \quad K_{вн(ф)} = \frac{B_{ф}}{ПТ_{cp}},$$

де $K_{вн(пл)}$, $K_{вн(ф)}$ - коефіцієнт використання потужності по плану та фактично;

$B_{пл}$, $B_{ф}$ - випуск продукції по плану та фактично, деталей.

Величину вихідної виробничої потужності, тобто потужності на кінець планованого періоду ($Пвих$) знаходять за формулою:

$$ПТ_{вих} = ПТ_{п.р} + \sum ПТ_{пр} - \sum ПТ_{виб},$$

де $П_{п.р}$ - потужність підприємства на початок планового періоду;

$П_{пр}$ - величина приросту виробничої потужності за рахунок різних чинників (модернізації, реконструкції, технічного переозброєння і ін.);

$П_{виб}$ - розміри зменшення виробничої потужності в результаті вибуття, передачі і продажі основних виробничих фондів, зміни номенклатури. зміни режиму роботи підприємства і ін.

Середньорічну виробничу потужність підприємства розраховують за формулою:

$$ПТ_{cp} = ПТ_{п.р} + \sum ПТ_{пр} \times \frac{n_1}{12} - \sum ПТ_{виб} \frac{n_2}{12},$$

де n_1 – кількість місяців використання додатково введених потужностей в році;

n_2 – кількість місяців з моменту вибуття виробничих потужностей і до кінця року.

Основні засоби - засоби праці, які використовуються тривалий час (як правило, понад один рік), не змінюють споживчу форму, вартість яких поступово зменшується у зв'язку з фізичним і моральним зносом та поступово переноситься на вартість готової продукції

Відтворення основних засобів - це безперервний процес їх оновлення шляхом придбання нових, реконструкції, технічного переозброєння, модернізації і капітального ремонту

Кількісна характеристика відтворення основних засобів протягом року відображається в балансі основних засобів за повною первісною вартістю за наступною формулою:

$$OЗ_{к.р} = OЗ_{п.р} + \sum OЗ_{вв} - \sum OЗ_{вив}$$

де $OЗ_{к.р}$ – вартість основних засобів на кінець року

$OЗ_{п.р}$ – вартість основних засобів на початок року

$OЗ_{вв}$ – вартість основних засобів, що вводяться в дію протягом року

$OЗ_{вив}$ – вартість основних засобів, що виводяться

Для детальнішого аналізу процесу відтворення основних засобів можна використовувати наступні показники:

- коефіцієнт оновлення ($K_{он}$) відображає ступінь інтенсивності оновлення основних виробничих засобів:

$$K_{он} = \frac{\sum OЗ_{вв}}{OЗ_{к.р}};$$

- коефіцієнт вибуття ($K_{виб}$) характеризує ступінь інтенсивності вибуття основних засобів:

$$K_{виб} = \frac{\sum OЗ_{вив}}{OЗ_{п.р}};$$

- коефіцієнт приросту ($K_{пр}$) характеризує рівень приросту основних засобів:

$$K_{пр} = \frac{\sum OЗ_{вв} - \sum OЗ_{вив}}{OЗ_{к.р}}.$$

Технічний стан основних засобів характеризує:

- коефіцієнт придатності ($K_{прид}$):

$$K_{прид} = \frac{OЗ_{зал}}{OЗ_{перв}}, \quad K_{прид} = 1 - K_{знос} = 1 - \frac{З}{OЗ_{перв}},$$

де $OЗ_{зал}$ – залишкова вартість основних виробничих засобів

$OЗ_{перв}$ – первісна вартість основних засобів

$K_{знос}$ – коефіцієнт зносу

$З$ – знос основних засобів

- коефіцієнт зносу ($K_{знос}$):

$$K_{знос} = \frac{OЗ_{перв} - OЗ_{зал}}{OЗ_{перв}}.$$

При оцінці основних засобів слід врахувати таке:

- первісна вартість основних засобів - придбаних за плату у інших підприємств і осіб, а також виготовлених на самому підприємстві, визначається виходячи з фактичних витрат по зведенню (спорудженню) або придбанню цих об'єктів, включаючи витрати на доставку, монтаж і установку, а також інші витрати, необхідні для доведення даного об'єкту до стану готовності до експлуатації за призначенням;
- відновна вартість основних засобів – це вартість їх відтворення в сучасних умовах;
- залишкова вартість основних засобів - визначається як різниця між первісною або відновною вартістю і сумою зносу, якому піддаються основні засоби, тобто це та частина вартості основних засобів, яка ще не перенесена на продукцію, що виробляється.
- *середньорічна вартість основних засобів (ОЗс.р.)*

$$ОЗс.р = ОЗп.р + \sum ОЗвв \times \frac{n_1}{12} - \sum ОЗвив \times \frac{n_2}{12},$$

де *ОЗп.р* – вартість основних засобів на початок року, грн.;

ОЗвв – вартість основних засобів, що вводяться протягом року, грн.;

ОЗвив – вартість виведених основних засобів протягом року, грн.;

n₁ – кількість місяців до кінця року, впродовж яких функціонуватимуть введені основні засоби ;

n₂ – кількість місяців до кінця року з моменту вибуття з експлуатації основних засобів

Амортизація – це відшкодування вартості основних засобів шляхом включення частини їх вартості у витрати на випуск продукції або на виконану роботу.

Норма амортизації - відсоток погашення вартості основних засобів за певний період.

Для здійснення процесу нарахування амортизації згідно з Податковим Кодексом, основні засоби підприємства ділять на групи.

Облік вартості, яка амортизується, ведеться за кожним об'єктом групи.

Нарахування амортизації здійснюється помісячно протягом строку корисного використання об'єкта, який встановлюється наказом по підприємству при визнанні цього об'єкта активом (при зарахуванні на баланс), але не менше, ніж мінімально допустимі, і призупиняється на період його виводу з експлуатації (для реконструкції, модернізації, добудови, дообладнання, консервації та з інших причин). При визначенні строку корисного використання слід враховувати: очікуване використання об'єкта підприємством з урахуванням його потужності або продуктивності; фізичний та моральний знос, що передбачається; правові або інші обмеження щодо строків використання об'єкта та інші фактори.

Таблиця

Мінімально допустимі строки амортизації основних засобів

Групи	Мінімально допустимі строки корисного використання, років
група 1 – земельні ділянки	-
група 2 - капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом	15
група 3 - будівлі,	20
споруди,	15
передавальні пристрої	10

Групи	Мінімально допустимі строки корисного використання, років
група 4 - машини та обладнання	5
з них: електронно-обчислювальні машини, інші машини для автоматичної обробки інформації, пов'язані з ними засоби зчитування або друку інформації, пов'язані з ними комп'ютерні програми (крім програм, витрати на придбання яких визнаються роялті, та/або програм, які визнаються нематеріальним активом), інші інформаційні системи, комутатори, маршрутизатори, модулі, модеми, джерела безперебійного живлення та засоби їх підключення до телекомунікаційних мереж, телефони (в тому числі стільникові), мікрофони і рації, вартість яких перевищує 20000 гривень	2
група 5 - транспортні засоби	5
група 6 - інструменти, прилади, інвентар (меблі)	4
група 7 - тварини	6
група 8 - багаторічні насадження	10
група 9 - інші основні засоби	12

Амортизація основних засобів проводиться до досягнення залишкової вартості об'єкта його ліквідаційної вартості

Амортизація основних засобів нараховується із застосуванням таких методів: прямолінійного, зменшення залишкової вартості, прискореного зменшення залишкової вартості (лише при нарахуванні амортизації об'єктів основних засобів, що входять до груп 4 та 5), кумулятивного.

Слід відмітити, що наведені методи, відносяться до тих, що ґрунтуються на часі використання основних засобів. До методів прискореної амортизації відносять: метод зменшення залишкової вартості, метод прискореного зменшення залишкової вартості, кумулятивний метод.

Прямолінійний метод - вартість об'єкту списують однаковими частинами протягом всього періоду експлуатації. Сума щорічних амортизаційних відрахувань (A_i) може бути розрахована двома способами:

$$A_i = \frac{OF_{перв} - OF_{лікв}}{T_e} \quad \text{або} \quad A_i = Ha \times (OF_{перв} - OF_{лікв}),$$

де $OF_{перв}$ - первісна вартість основних засобів, грн.;

$OF_{лікв}$ - ліквідаційна вартість основних засобів, грн.;

T_e - термін корисної експлуатації основних засобів, років;

Ha - норма амортизації, частка;

i - порядковий номер року експлуатації основних засобів.

Метод зменшення залишкової вартості.

Сума амортизаційних відрахувань за рік (A_i):

$$A_i = Ha \times OF_{зал_i} = \left(1 - \sqrt[T_e]{\frac{OF_{лікв}}{OF_{перв}}}\right) \times OF_{зал_i},$$

де $OF_{зал_i}$ - залишкова вартість об'єкта основних засобів на початок i -го року (первісна

вартість для першого року експлуатації), грн.

Метод прискореного зменшення залишкової вартості.

Сума амортизаційних відрахувань за рік (A_i):

$$A_i = Na \times Oz_{зал_i} = \frac{2}{Te} \times Oz_{зал_i}$$

Кумулятивний метод.

Сума амортизаційних відрахувань за рік (A_i):

$$A_i = Na_i \times (Oz_{перв} - Oz_{лікв}) = \frac{Te - T_{i-1}}{\sum_1^{Te} Ti} \times (Oz_{перв} - Oz_{лікв}),$$

де Te - термін корисної експлуатації об'єкта основних засобів, років;

T_{i-1} - рік, що передуює року, для якого визначають амортизаційні відрахування;

$Te - T_{i-1}$ - число років, що залишилися до кінця корисного використання об'єкта;

$\sum_1^{Te} Ti$ - сума років корисного використання об'єкта.

В теорії розрахунків використовують також *виробничий метод*.

Виробничий метод.

Сума амортизаційних відрахувань за рік (A_i):

$$A_i = Na \times Vf_i = \frac{Oz_{перв} - Oz_{лікв}}{B_n} \times Vf_i,$$

де B_n - нормативна кількість продукції, одиниць;

Vf_i - фактична кількість продукції за i -й рік, одиниць.

Система **показників ефективності використання** основних засобів включає:

- часткові показники - характеризують рівень використання активної частини основних засобів;

- загальні показники - характеризують рівень використання всіх основних засобів підприємства.

До часткових показників ефективності використання основних засобів відносять:

- *коефіцієнт екстенсивного використання* (Ke) - характеризує рівень використання активної частини основних виробничих засобів у часі:

$$Ke = \frac{T\phi}{T_{пл}},$$

де $T\phi$ - фактичний час роботи машин і устаткування, год.;

$T_{пл}$ - плановий фонд часу роботи, год.;

$$T = Dr \times T_{зм} \times K_{зм} \times K_{пу},$$

де Dr - число робочих днів за період;

$T_{зм}$ - тривалість зміни, год.;

$K_{зм}$ - коефіцієнт змінності;

K_{ny} – коефіцієнт працюючого устаткування;

$$K_{ny} = 1 - \frac{a}{100},$$

де a – відсоток простоїв устаткування.

- коефіцієнт інтенсивного використання (K_i) - характеризує рівень використання активної частини основних виробничих засобів за продуктивністю:

$$K_i = \frac{\Pi_{y_{\phi}}}{\Pi_{y_n}},$$

де $\Pi_{y_{\phi}}$ – фактична продуктивність устаткування, од/год.;

Π_{y_n} – нормативна продуктивність устаткування, од/год.

- коефіцієнт інтегрального використання (K_{int}) - характеризує рівень використання активної частини основних виробничих засобів як за часом так і за продуктивністю:

$$K_{int} = K_e \times K_i;$$

- коефіцієнт змінності ($K_{зм}$) – показує в скільки змін в середньому працює устаткування:

$$K_{зм} = \frac{\sum K_i}{K}, \quad K_{зм} = \frac{Всз}{K},$$

де K_i – кількість устаткування, що працює в i -ту зміну;

K – кількість устаткування або найбільша кількість устаткування, що працює в одну зміну;

$Всз$ – кількість відпрацьованих змін устаткуванням в середньому за добу.

До загальних показників ефективності використання основних засобів відносять:

- віддача основних засобів (фондовіддача) ($Воз$) - характеризує віддачу (випуск продукції в грошовому вираженні) від використання кожної гривні, витраченої на основні засоби:

$$Воз = \frac{B}{ОЗс.р},$$

де B – вартість виробленої за рік продукції, грн.;

$ОЗс.р$ – середньорічна вартість основних засобів, грн.;

- місткість основних засобів (фондомісткість) ($Моз$) - характеризує витрати на основні засоби, що пов'язані з випуском продукції на одну гривню:

$$Моз = \frac{ОЗс.р}{B};$$

- рентабельність основних засобів ($Роз$) – характеризує прибуток, що приходить на одну гривню, вкладену в основні засоби:

$$Роз = \frac{\Pi}{ОЗс.р} \times 100,$$

де Π – прибуток, грн.;

- *озброєність основними засобами (фондоозброєність) (Ооз)* - характеризує вартість основних засобів, що приходить на одного працівника:

$$Ooz = \frac{Oзс.p}{Ч},$$

де $Ч$ – чисельність працівників, осіб.

ТЕМА . ПЕРСОНАЛ ТА ОПЛАТА ПРАЦІ

Кількісна характеристика персоналу здійснюється в першу чергу за такими показниками, як облікова (штатна), середньооблікова і явочна чисельність працівників.

Облікова чисельність – це всі постійні, тимчасові працівники, прийняті на роботу терміном на один і більше днів незалежно від того, перебувають вони на роботі, у відпустках, відрядженнях, хворіють тощо.

Середньооблікову чисельність працівників за певний період визначають як суму середньомісячної чисельності, поділену на кількість місяців у розрахунковому періоді..

Явочна чисельність включає лише працівників, що з'явилися на роботу.

Різниця між обліковою та явочною чисельністю характеризує резерв (в основному робітників), що має використовуватися для заміни тих, що не виходять на роботу з поважних причин.

Рух (оборот) працівників на підприємстві характеризують такі показники:

- *коефіцієнт обороту за прийомом (Кон)* - це відношення чисельності всіх прийнятих працівників за даний період ($Ч_{пр}$) до середньооблікової чисельності працівників ($Ч_{со}$) за той же період визначається за формулою:

$$Kon = \frac{Ч_{пр}}{Ч_{со}}$$

- *коефіцієнт обороту за вибуттям (Ков)* - це відношення усіх вибулих працівників ($Ч_{виб}$) до середньооблікової чисельності працівників ($Ч_{со}$) , яке обчислюється за формулою:

$$Kov = \frac{Ч_{виб}}{Ч_{со}}$$

- *коефіцієнт плинності кадрів (Кпл)* - це відношення вибулих з підприємства працівників з неповажних причин (з ініціативи працівника, через прогули, порушення трудової дисципліни тощо) ($Ч_{виб_{пл}}$) до середньооблікової чисельності ($Ч_{со}$), який визначається за певний період за формулою:

$$K_{пл} = \frac{Ч_{виб_{пл}}}{Ч_{со}}$$

Для розрахунку потрібної чисельності персоналу складають *баланс робочого часу* одного облікового працівника, який відрізняється для періодичного та безперервного виробництва. При складанні балансу робочого часу визначають кількість днів (годин), яку слід відпрацювати кожному робітнику протягом планового періоду, число днів неявок на роботу, середню тривалість робочого дня одного середньооблікового робітника.

У балансі робочого часу розрізняють три *категорії фонду часу*:

- 1) *календарний* – число календарних днів планового періоду;
- 2) *номінальний* – календарна кількість днів у плановому році з відрахуванням вихідних і святкових днів;

- 3) *ефективний або реальний* – номінальний фонд після відрахування цілоденних втрат робочого часу, пов'язаних із плановими черговими та додатковими відпустками, неявками з причини хвороби та з дозволу адміністрації, відпустками у зв'язку з вагітністю й пологами, виконання службових і державних обов'язків, прогулів. Цілодобових простоїв, а також внутрішньо змінних втрат робочого часу.

Планова чисельність основних робітників визначається трьома методами:

- 1) за трудомісткістю виробничої програми;
- 2) за нормами виробітку;
- 3) за нормами обслуговування.

Визначення чисельності основних робітників ($Ч_{o.p.}^{nl}$) за *трудомісткістю виробничої програми* здійснюється за наступною формулою:

$$Ч_{o.p.}^{nl} = \frac{O_{н-г}^{nl}}{\Phi_{ef}^{nl} \times K_{в.н.}^{nl}},$$

де $O_{н-г}^{nl}$ - плановий обсяг робіт у нормо-годинах (трудомісткість виробничої програми),

Φ_{ef}^{nl} - розрахунковий ефективний фонд робочого часу одного середньооблікового робітника в годинах;

$K_{в.н.}^{nl}$ - коефіцієнт виконання норм.

Планову чисельність окремих груп основних робітників, зайнятих на аналогічних роботах, можна визначити за *нормами виробітку*:

$$Ч_{o.p.}^{nl} = \frac{O_{нат}^{nl}}{Hв_{нат}^{nl} \times \Phi_{ef}^{nl} \times K_{в.н.}^{nl}},$$

де $O_{нат}^{nl}$ - плановий обсяг робіт у натуральних одиницях виміру;

$Hв_{нат}^{nl}$ - планова норма виробітку в натуральних одиницях за одну годину;

Планова чисельність основних робітників за *нормами обслуговування* визначається за формулою:

$$Ч_{o.p.}^{nl} = \frac{КО \times Кз \times Кя.о.}{Но},$$

де КО – загальна кількість обладнання, яку необхідно обслуговувати робітникам;

Кз – кількість змін роботи обладнання;

Кя.о. – коефіцієнт приведення явочної чисельності в облікову;

Но – норма обслуговування, тобто кількість одиниць обладнання, яке має обслуговуватись одним робітником, одиниць.

Коефіцієнт приведення явочної чисельності в облікову вираховується за формулою:

$$Кя.о. = \frac{100}{100 - Нр}$$

де Нр – плановий відсоток невиходів робітників на роботу.

Норма обслуговування розраховується за формулою:

$$Ho = \frac{\Phi_{p.ч.}}{T_{н.о}}$$

де $\Phi_{p.ч.}$ - фонд робочого часу (за зміну, місяць);

$T_{н.о.}$ - норма часу обслуговування.

Для вимірювання продуктивності праці, ефективності використання трудових ресурсів використовуються два основні показники: виробіток і трудомісткість.

Виробіток в натуральному або вартісному виразі визначається по формулі:

$$ПП = \frac{O}{Ч} \text{ або } ПП = \frac{O}{Фч}$$

де O – об'єм продукції,

$Ч$ – чисельність працівників (або робітників), осіб.

$Фч$ – витрати робочого часу.

Під повною трудомісткістю одиниці продукції (T_n) розуміється сума всіх витрат живої праці на виготовлення одиниці продукції, вимірювана в людино-годинах:

$$T_n = \frac{Фч}{O}$$

де $Фч$ - кількість відпрацьованого часу;

O - об'єм виробленої продукції.

Відрядна оплата праці - це оплата праці за кількість зробленої продукції (робіт, послуг), вона ґрунтується на прямій залежності оплати праці від його результатів.

Різновиду відрядної оплати праці:

1. Пряма відрядна – заробітна плата розраховується як добуток відрядного розцінка за виготовлення одного виробу і фактичної кількості виготовлених виробів

Заробітна плата визначається за формулою:

$$ЗП_{пр.відр} = P \times O,$$

де P – індивідуальна відрядна розцінка за одиницю виконаної роботи, грн./одиницю

O – обсяг виконаної працівником роботи в натуральних одиницях належної якості за розрахунковий період

Індивідуальна відрядна розцінка визначається двома способами:

- для тих виробництв, де встановлюються норми виробітку – діленням годинної тарифної ставки, яка відповідає розряду виконаної роботи на годинну норму виробітку;
- для виробництв, де застосовуються норми часу – множенням годинної тарифної ставки на норму часу.

2. Відрядно-преміальна - це така система оплати праці, коли робітник одержує не тільки відрядний заробіток, але й премію. Премія звичайно встановлюється за досягнення певних показників: виконання плану виробництва продукції, завдань по якості продукції або економії у витраті матеріальних й ін. видів ресурсів.

Заробітна плата визначається за формулою:

$$ЗП_{відр.прем.} = P \times O + P \times O \times \left(П_1 + \frac{П_2 \times П_{план}}{100} \right),$$

де $П_1$ - розмір премії у відсотках до тарифного заробітку за виконання плану і технічно обґрунтованих норм праці;

P_2 – розмір премії у відсотках до тарифного заробітку за кожний відсоток перевиконання плану;

$P_{\text{план}}$ – ступінь перевиконання плану виробництва, у відсотках.

3. Непряма відрядна - застосовується для оплати праці допоміжних робітників, заробітна плата яких залежить від результатів праці основних робітників, що обслуговують ними.

Заробітна плата визначається двома способами:

$$1) \text{ЗП}_{\text{непр}} = R_{\text{непр}} \times O$$

де $R_{\text{непр}}$ – непряма відрядна розцінка

O – фактичне виконання завдання за робочими об'єктами обслуговування

$$R_{\text{непр}} = \frac{T_{\text{ст доп}}}{N_{\text{об}} \times N_{\text{вир пл}}}$$

де $T_{\text{ст доп}}$ – годинна тарифна ставка допоміжного робітника, праця якого оплачується за непрямою відрядною системою, грн. за годину;

$N_{\text{об}}$ – кількість робочих місць, які обслуговуються за встановленими нормами;

$N_{\text{вир пл}}$ – планова норма виробітку, встановлена для кожного виробничого об'єкта, що обслуговується, виробів на годину

2) множенням годинної тарифної ставки допоміжного робітника на середній відсоток виконання норм виробітку робітниками, яких він обслуговує, за даний період.

4. Відрядно-прогресивна - заробіток робітника визначається за виконання норми виробітку, як і при прямій відрядній оплаті, тобто за встановленими розцінками, при перевиконанні ж установленої норми прогресивно збільшуються доплати до основної відрядної розцінки.

Заробітна плата визначається за формулою:

$$\text{ЗП}_{\text{відр. прогр}} = P \times O + \frac{P \times O \times K_{\text{вих}}}{K_{\text{вн}}} \times K_p,$$

де $K_{\text{вн}}$ – коефіцієнт виконання норм виробітку;

$K_{\text{вих}}$ – вихідна база для нарахування прогресивних доплат, виражена у відсотках виконання норм виробітку, частка одиниці;

K_p – коефіцієнт збільшення прямої відрядної розцінки за шкалою прогресивних доплат.

5. Колективна відрядна (бригадна) оплата праці - відрядна форма. оплати праці за результатами роботи колективу (бригади). Спочатку розраховується заробіток всієї бригади як при прямій відрядній системі, використовуючи бригадну розцінку. Потім цей заробіток розподіляється між членами бригади методом коефіцієнто-годин або методом коефіцієнта виконання норм.

Заробітна плата кожного члена бригади визначається за формулою:

$$\text{ЗП}_{\text{бр } i} = T\phi_i \times K_i \times \text{ЗП}_{\text{г-к}}$$

де $T\phi_i$ – фактична кількість годин, відпрацьована і-тим робітником;

K_i – тарифний коефіцієнт за розрядом і-того робітника;

$\text{ЗП}_{\text{г-к}}$ – заробітна плата за 1 години-коефіцієнт.

$$\text{ЗП}_{\text{г-к}} = \frac{\text{ЗП}_{\text{бр}}}{\Gamma - K_{\text{бр}}}$$

де $\text{ЗП}_{\text{бр}}$ – заробіток усієї бригади

$$\Gamma - K\delta p = \sum_{i=1}^q T\phi_i \times K_i$$

де Ч – кількість членів бригади, осіб

6. Акордна система оплати праці - це різновид відрядної оплати праці, сутність якої полягає в тім, що розцінка встановлюється на весь обсяг підлягаючому виконанню робіт із вказівкою строку їхнього виконання.

Погодинна оплата праці - це оплата праці за відпрацьований час.

Ця форма має такі системи:

1. Пряма погодинна - розраховується як добуток годинної тарифної ставки робочого даного розряду на відпрацьований час у даному періоді.

2. Погодинно-преміальна - це така оплата праці, коли робітник одержує не тільки заробіток за кількість відпрацьованого часу, але й певний відсоток премії до цього заробітку.

3. Система посадових окладів.

ТЕМА. ВИТРАТИ ЦІНОВА ПОЛІТИКА СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ.

Витрати на одну гривню товарної продукції (B_z) розраховують за формулою:

$$B_z = \frac{C}{ТП},$$

де C - собівартість продукції, грн.;

$ТП$ – обсяг товарної продукції, грн.;

Загальний відсоток зниження собівартості продукції (ΔC) знаходять за формулою

$$\Delta C = \Delta C_{nn} + \Delta C_{\epsilon} + \Delta C_m,$$

де ΔC_{nn} – відсоток зниження собівартості продукції у зв'язку з ростом продуктивності праці;

ΔC_{ϵ} - відсоток зниження собівартості продукції у зв'язку з ростом обсягу виробництва;

ΔC_m – відсоток зниження собівартості продукції у зв'язку зі змінами норм та цін на матеріали.

$$\Delta C_{nn} = \left(1 - \frac{I_{zn}}{I_{nn}}\right) \times D_{zn} \times 100,$$

де I_{zn} – індекс заробітної плати;

I_{nn} – індекс продуктивності праці;

D_{zn} – частка заробітної плати з відрахуваннями у собівартості продукції.

$$\Delta C_{\epsilon} = \left(1 - \frac{I_{yn}}{I_{ov}}\right) \times D_{yn} \times 100,$$

де I_{yn} – індекс умовно-постійних витрат;

I_{ov} – індекс обсягу виробництва;

D_{yn} – частка умовно-постійних витрат у собівартості продукції.

$$\Delta C_m = (1 - I_n \times I_u) \times D_m \times 100,$$

де I_n – індекс норм на матеріали;

I_u – індекс цін на матеріали;

D_m – частка матеріальних витрат у собівартості продукції.

$$C_{пл} = C_{зв} \times I_{ов} \times \frac{100 - \Delta C}{100},$$

де $C_{пл}$ - планова собівартість продукції, грн.;

$C_{зв}$ – собівартість звітного періоду, грн.

При рішенні задач 6,7,8,9 необхідно скористатися формулою:

$$\Pi = Ц \times B - B_{зм(о)} \times B - B_{пост},$$

де Π – прибуток, грн..

$Ц$ – ціна одиниці продукції, грн.;

B – випуск продукції в натуральному виразі;

$B_{зм(о)}$ – витрати змінні на одиницю продукції, грн.;

$B_{пост}$ – витрати постійні за період, грн.

Критичним вважається обсяг продукції, за якого виручка від реалізації покриває витрати.

ТЕМА. ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНІ РЕЗУЛЬТАТИ, ЕФЕКТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ТА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

Залежно від формування і розподілу розрізняють наступні види прибутку:

1. Валовий прибуток – різниця між чистим доходом від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) і собівартістю реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг).

2. Прибуток від операційної діяльності:

валовий прибуток

+ інші операційні доходи

- адміністративні витрати

- витрати на збут

- інші операційні витрати.

3. Прибуток від звичайної діяльності до оподаткування:

прибуток від операційної діяльності

+ дохід від участі в капіталі

+ інші фінансові доходи

+ інші доходи

- фінансові витрати

- втрати від участі в капіталі

- інші витрати.

4. Прибуток від звичайної діяльності – різниця між прибутком від звичайної діяльності до оподаткування і сумою податку з прибутку.

5. Чистий прибуток =

прибуток від звичайної діяльності

+ прибуток від надзвичайної діяльності

- збиток від надзвичайної діяльності

- податок на прибуток від надзвичайної діяльності

Рентабельність окремих виробів (P) у % визначають за формулою:

$$P = \frac{Ц - C}{C} \times 100,$$

де $Ц$ - ціна виробу, грн.;

C - собівартість виробу, грн.

Рентабельність продукції (P_{np}) у % визначають за формулою:

$$P_{np} = \frac{\Pi}{C_{np}} \times 100 = \frac{\sum Ц \times B - \sum C \times B}{\sum C \times B} \times 100,$$

де Π - прибуток від реалізації продукції, тис. грн.;

C_{np} - собівартість продукції, тис. грн.;

B - обсяг випуску та реалізації, тис. штук.

Рентабельність підприємства розраховується діленням прибутку підприємства на середньорічну вартість основних фондів та оборотних коштів.

ТЕМА. ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНІ ПРОЄКТИ. ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ.

Порівняння різних інвестиційних проєктів і вибір кращого з них рекомендується проводити з використанням різних показників, до яких відносяться:

- чистий дисконтований дохід
- індекс дохідності
- термін окупності.

Чистий дисконтований дохід (ЧДД) є оцінкою сьогоденної вартості чистого потоку майбутнього доходу, це приведена вартість майбутніх надходжень за вирахуванням приведеної вартості всіх поточних і інвестиційних витрат.

Обчислюється в такий спосіб:

$$ЧДД = \sum_{i=1}^n ППК_i - I,$$

де $ППК_i$ - щорічний приведений потік коштів (визначають множенням потоку коштів на фактор дійсної вартості (ФДВ))

$$ФДВ = \frac{1}{(1 + r)^i},$$

де r – ставка дисконтування (коефіцієнт)

i - порядковий номер року

Якщо ЧДД іноваційного проєкту позитивний, проєкт є ефективним (при даній нормі дисконту). Чим більше ЧДД, тим ефективніше проєкт.

Індекс дохідності (ІД) є відношенням суми приведеного потоку до приведених інвестиційних витрат

$$ID = \frac{\sum_{i=1}^n \frac{ППК_i}{I}}{I},$$

Якщо $ID > 1$, проект ефективний, якщо $ID < 1$ - неефективний.

Термін окупності проекту (**Ток**) - показує число років, необхідних для того, щоб сумарний прибуток зрівнявся із розміром інвестицій. Цей показник розраховується в такий спосіб:

$$T_{ок} = \frac{I}{\Pi_i},$$

де Π_i - щорічний потік коштів, тис. грн.

Якщо вклади не приносять прибутків регулярно, рівними частинами, тоді окупність може бути знайдена послідовним додаванням прибутку кожного року до початкової суми інвестицій, узятих із знаком «мінус» (кумулятивний потік коштів) доти, поки не виходить в результаті «0». У рік, коли ця рівність досягається, настає окупність.

Як правило, рішення оформляють у формі таблиці

Таблиця

Показники проекту							
Показники	Період розробки	Роки життєвого циклу					Всього
		1	2	3	4	і т.д.	
Інвестиції, тис.грн.							
...							
Потік коштів, тис. грн.							
Фактор дійсної вартості							
Приведений потік коштів, тис. грн.							
Кумулятивний приведений потік коштів, тис. грн.							

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна (базова)

1. Економіка та бізнес-інновації: підручник / за ред. д.е.н., проф. Л. Г. Мельника, д.е.н., проф. О. І. Карінцевої. Суми : Університетська книга, 2023. 702 с. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/91523/1/Business_Innovation_2023.pdf
2. Економіка і бізнес : підручник / за ред. д.е.н., проф. Л. Г. Мельника, д.е.н., проф. О. І. Карінцевої. Суми : Університетська книга, 2021. 316 с. URL: https://fmab.khadi.kharkov.ua/fileadmin/F-FUB/%D0%95%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D1%96%D0%BA%D0%B8_%D1%96_%D0%BF%D1%96%D0%B4%D0%BF%D1%80%D0%B8%D1%94%D0%BC%D0%BD%D0%B8%D1%86%D1%82%D0%B2%D0%B0/ek_predpriyatiy/posobiya_pdf/Ekonomika_i_biznes_2021.pdf
3. Шандова Н. В., Мешкова–Кравченко.Н. В., Латкіна С. А. Економіка підприємства : навч. посіб. Херсон : Книжкове видавництво ФОП Вишемирський В.С., 2021. 336 с. URL: <https://drive.google.com/file/d/1Z00yizlPoaPIbmLEqqmPj5vqwZhTIZ3R/view>
4. Економіка підприємства : навч. посіб. (у схемах і таблицях) / за заг. ред. д.е.н. Фісуненко П. А. Дніпро : ДДУВС, 2024. 150с. URL: https://er.dduvs.edu.ua/bitstream/123456789/12983/8/%d0%bc%d0%b0%d0%ba%d0%b5%d1%82_%d0%95%d0%ba%d0%be%d0%bd%d0%be%d0%bc%d1%96%d0%ba%d0%b0%20%d0%bf%d1%96%d0%b4%d0%bf%d1%80%d0%b8%d1%94%d0%bc%d1%81%d1%82%d0%b2%d0%b0%20%d0%bf%d0%be%d1%81%d1%96%d0%b1%d0%bd%d0%b8%d0%ba.pdf
5. Карачина, Н. П., Вітюк А.В. Економічна безпека : електронний навч. посіб. комбінованого (локального та мережного) використання. Вінниця : ВНТУ, 2023. 112 с. URL: https://pdf.lib.vntu.edu.ua/books/2023/Karachina_2023_112.pdf

Додаткова

6. Інноваційний розвиток підприємства; підручник / за заг. ред. д-р. екон. наук, проф. Микитюка П. П. Тернопіль : ЗУНУ, 2023. 320 с.
7. Економіка підприємства : підручник / за заг. ред. Л. Г. Ліпич. Луцьк : Вежа-Друк, 2021. 765 с.
8. Економіка підприємства : підручник / Л. Л. Лазебник, В. В. Гурочкіна, Л. В. Слюсарева та ін.; за заг. ред. Л. Л. Лазебник. Ірпінь : Університет ДФС України, 2021. 426с.
9. Економіка підприємства : підручник / під заг. ред. д.е.н., проф. Ковальської Л.Л. та проф. Кривов'язюка І.В. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2020. 700 с
10. Лисак О.І., Андрєєва Л.О., Болтянська Л.О. Економіка підприємства: навч. посіб. Мелітополь: Люкс, 2020. 272 с.
11. Шарко М.В., Мешкова–Кравченко.Н.В., Радкевич О.М. Економіка підприємства (Частина 1): навч. посіб. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2014. 436 с.
12. Шарко М.В., Мешкова–Кравченко.Н.В., Латкіна С.А. Економіка підприємства (Частина 2. Практикум) : навч. посіб. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2016. 278 с.
13. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
14. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>
15. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»: Наказ Міністерства фінансів України від 27.04. 2000 р. № 92. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>.
16. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід»: Наказ Міністерства фінансів України від 29.11.99 № 290. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99>

17. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: Наказ Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. № 318. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>.
18. Національний класифікатор України. Класифікатор професій. ДК 003:2010: Наказ Держспоживстандарту України від 28.07.2010. № 327. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va327609-10#Text>
19. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
20. Про акціонерні товариства: Закон України від 17.09.2008 р. № 514-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/514-17>.
21. Про господарські товариства. Закон України від 19.09.91 р. № 1576 – XII. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1576-12>.
22. Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців: Закон України від 15.05.2003 р. № 755-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/755-15>
23. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 01.04.2011 р. № 2464-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2464-17>.
24. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.91 р. № 1560–XII. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>.
25. Про інноваційну діяльність: Закон України від 04.07.2002 р. № 40 – IV. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.
26. Про оплату праці: Закон України від 24.03.95 р. №108/95. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/108/95-вр>.
27. Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб: Закон України від 09.01.2025 р. № 4196–IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4196-20#Text>
28. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю: Закон України від 06.02.2018 р. № 2275 – XIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19#n386>